

REPLIKVÄXLING

D.N.
16/2 42

Lundstedt — Tingsten.

Hr redaktör!

I dagens nummer av eder ärade tidning finnes införd en artikel av professor Tingsten under rubriken "Professor Lundstedts misstag". Denna artikel innehåller mycket som icke kan bringas i överensstämmelse med fakta. Då framställandet av ett osakligt påstående tar avsevärt mindre utrymme i anspråk än ett sådant påståendes sonderriande, inses att en detaljerad argumentation från min sida gentemot hr Tingstens mångspaltiga artikel av utrymmesskal här icke kan komma i fråga. Då hr Tingsten "stöder" sitt angrepp mot mig på min nyutkomna bok "Det Hågerström-Lundstedtska misstaget", måste följaktligen mitt huvudsakliga svaromål på denna plats bestå i att hänvisa den intresserade till ett studium av nämnda arbete. Jag hyser icke något tvivel därom att envar som utan partisk inställning tar del av min skrift kommer att ha från hr Tingstens något, avvikande omdömen både om denna och om min person. Några stickprov på hr Tingstens vederhäftighet skola emellertid givas.

Hr Tingsten vidhåller — med hjälp av några lössryckta, i sammanhanget fullkomligt meningslösa citat från min bok — beträffande min inställ-

ning till äganderättsbegreppet hr Hedenius ståndpunkt utan att låtas om min argumentation mot denna. Att närmare utreda arten av hr Tingstens saklighet på denna punkt skulle kräva ett par spalter. Må den intresserade här ta del av s. 29—41 samt s. 201 f. i mitt arbete. I fråga om min uppfattning om de falska rättsföreställningarnas farlighet för samfärdseln mellan folken skriver hr Tingsten: "Lundstedt anknuter tydligt till den åsikt som Hågerström hävdade i några av sina senare uppsatser". Detta är dikt. Hr Tingsten kan genom att läsa Tiden 1922, nr 3, övertyga sig om att jag redan då hade behandlat denna sak, för övrigt av mig dessförinnan berörd i mina föredrag. Därefter har ämnet ärligen under halvtannat decennium varit temat för både föredrag och skrifter. Allt detta nämnt blott till belysning av hr Tingstens framstående orientering i de frågor han nu så sakkunnigt utvecklar.

Hr Tingsten påstår att docent Meurling avgivit den i docent Fries intyg berörda förklaringen på sin dödsbädd. Också detta är dikt. Meurling var vid tillfället i fråga sysselsatt vid sitt skrivbord med förberedelserna till sin nästa föreläsning.

Hr Tingsten skriver vidare att jag låtit förstå att "endast den svenska regeringens slöhet eller inkompetens har hindrat Lundstedt att hindra världskriget". Även detta är naturligtvis dikt, ehuru man nu har svårare att förstå vad som kommit hr Tingstens fantasi att skena i väg med förståndet. Grunden till att min folkrättskritik här i landet tyvärr icke beaktades har jag angivit i följande ordalag:

"Hade de högt ställda rättsvetenskapsmän som sökt förringa min rättskritik — synbarligen utan att någonsin verkligen ha fattat vad den rörde sig om — i stället åtminstone förhållit sig passiva, så råder det icke något tvivel om att man här i landet mycket snabbt skulle ha ryckts med till förmån för en förnuftigare folkförbundspolitik. Därom vittnade entusiasmen på partikongressen efter mitt föredrag. Då skulle åtskilliga både jurister och andra, som nu hade gripits av räddhåga på grund av motståndet i de högre regionerna, ha ryckt fram till mitt understöd..."

Det är sant, såsom hr Tingsten säger, att jag använt starka ord gentemot hr Hedenius. Det enda som därvid borde kunna vara av intresse synes emellertid vara om de äro för starka eller om de äro träffande. Jag har betecknat hr Hedenius utfall mot professor Olivecrona såsom perfiditeter och utslag av dryg dumhet. Må man ta del av sammanhanget där detta sker, se min bok s. 178 f. — Jag erinrade i min

sista föreläsning om Hågerströms gigantiska tänkarkraft och avslutade densamma med en erinran om att han otvivelaktigt var en av de djupast pejlande sanningssökare som någonsin har levat. Denne mans rättsfilosofi hade hr Hedenius karaktäriserat såsom en sax, varmed man kunde "klippa precis vilken rättsfilosof som helst". Saxens användning skulle vidare kräva dubbla tankefel. Denna hr Hedenius karaktäristik av Hågerströms rättsfilosofiska forskargärning betecknade jag såsom en ärekränkning, vilken genom sin stupiditet och råa plumpighet måste studda tillbaka mot ärekränkaren själv. Jag tror icke att någon i denna sak insatt person kan finna att jag därmed gjort mig skyldig till någon överdrift. Jag har slutligen sagt att hr Hedenius avslöjat en skandalös okunnighet i vissa frågor som han givit sig i kast med. Samtliga mina sju föreläsningar torde få anses utgöra mera än tillräckligt vittnesbörd om befogenheten i detta påstående. I en recension över min bok skriver professor Landquist bl. a.:

"Det står inte en rest kvar av docentens (Hedenius) funderingar efter Lundstedts framställning, och man lämnar som ointressant frågan om hans missuppfattningar bero av brist på begåvning eller på rent spel."

Hr Tingsten har nu hopsamlat alla dessa mina "invektiv", men han har helt underlåtit att omtala de sammanhang vari "invektiven" förekommit och som torde komma dem att framstå såsom helt motiverade värderingar. Varför har hr Tingsten betett sig så? Ville tidningen icke släppa till det nödiga utrymmet?

Bland de egenskaper som hr Tingsten i sin artikel velat pådyvla mig intar min "självförgudning" tydligt den främsta platsen. Sida efter sida, skriver hr Tingsten, citerar jag berömmande uttalanden om mina skrifter. Men han glömmer också här bort att tala om anledningen till att jag så gör, en anledning som låter mitt handlingssätt framstå i en helt annan dager än hr Tingsten vill låta framträda. Han glömmer också bort att tala om hur jag i sammanhanget betonat "den tacksamhetsskuld vari jag står till Hågerström". Min redogörelse för de utländska författarnas omdömen om mina arbeten avslutade jag sålunda:

"Vad därvid min egen förhåvelse angår, må man komma ihåg att jag aldrig dolt att jag av egen ringa kraft icke skulle ha förmått inom rättsvetenskapen uträtta vad jag gjort. Hågerström har icke blott lärt mig att tänka på ett djupare sätt än jag förut varit mäktig; han har också genom sina skrifter och genom sin muntliga undervisning

meddelat mig kunskaper, som jag förut till stor del icke haft någon aning om, som jag på annat sätt aldrig skulle kunna ha skaffat mig och som slutligen utgjorde en nödvändig förutsättning för min rättsvetenskapliga åskådning och verksamhet".

Jag menar ingalunda att hr Tingsten i sin artikel borde ha avtryckt dessa rader. Men jag menar att en samvetsgrann människa icke efter tagen kännedom om dem skulle kunna ha utspit gläpordet om min "självförgudning".

Jag hoppas att i ett annat sammanhang, där utrymmesskålen icke spela samma roll som i en daglig tidning, få tillfälle att ägna en mera fullständig uppmärksamhet åt detta alster av en penna vars innehavare dock bekläder en vetenskaplig befattnings.

Uppsala den 13 februari 1942.

V. Lundstedt.

*

Professor Lundstedts svar på min kritik består till större delen av påstående utan bevisning och av förolämpande antydningar. På denna punkt har han icke frångått sina vanor. Frekvensen av rena invektiver är däremot relativt låg; till min överraskning synes jag på denna punkt ha, om också tillfälligt, lyckats påverka hans skrivsätt. Jag genomgår hans anmärkningar i tur och ordning.

Naturligtvis har jag rört mig med lösryckta citat. Jag kunde inte gärna foga hr Lundstedts bok som bilaga till min artikel. Jag sökte så långt möjligt använda direkta citat för att omöjliggöra anklagelser för förfälskning.

Hr Lundstedts uppfattning om falska rättsföreställningars farlighet

anknyter uppenbarligen till tanke- linjer hos Hägerström. Nu synes hr Lundstedt mena att han har prioritet på denna tanke; det är Hägerström som där varit lärjungen. Jag för min del tillerkänner honom gärna prioritet; för mig, liksom för många andra beundrare av Hägerström, har dennes framförande av denna oklara och oreflekterade tankegång länge verkat på ett särskilt sätt oroande.

Enligt docent Fries intyg avgav docent Meurling den diskuterade beaktelsen "strax före" sin död. Det är likgiltigt om han vid denna tid var sängliggande eller ej. Hr Fries har tydligen uttryckt sig in- exakt.

Hr Lundstedt reagerar mot mitt referat av hans uttalanden om sin förmåga att hindra världskriget. Han anför här ett citat ur sin bok i stället för det av mig använda. Jag måste därför upprepa det sistnämnda. "Själv känner jag helt naturligt endast en djup sorg i medvetandet om att, därest man i mitt eget land... i Genève hade gått in för min kritik, så skulle den nationalsocialistiska diktaturen troligen aldrig ha kunnat komma till stånd och följaktligen det nu pågående kriget ha inhiherats... om man här i landet lystrat till min kritik och handlat därefter, så skulle den världskatastrof som nu utspelas och för vars slutliga utgång vi gå i ångest och bävan med all sannolikhet ha kunnat förebyggas." En rad spridda uttalanden i hr Lundstedts skrift ge en föreställning om de orsaker som enligt hans mening förklara att den svenska regeringen icke följt hans direktiv. Jag tar för givet att han icke avser att regeringen av ren ovilja mot fredens bevarande underlåtit att söka sprida hr Lundstedts föreställningar i Genève.

Hr Lundstedt erkänner sig ha använt "starka ord" mot docent Hedenius. Han försvarar detta med att Hedenius beskyllt Hägerström för tankefel. Detta skulle vara ärekränkning, stupiditet etc. Det är verkligen en ståtlig tanke att en vetenskaplig författare som beskyller en annan för tankefel — en sak som i teoretisk debatt hör till ordningen för dagen — därmed skulle göra sig förtjänt av rena gläpord. Även i fråga om denna tanke tillerkänner jag hr Lundstedt prioritet. — Hr Lundstedt anför vidare att professor Landquist instämt med honom. Med tanke på de läsare som icke följt fejden Hedenius—Lundstedt är det då angeläget att konstatera att de två ostridigt högt kompetenta yrkesfilosofer som yttrat sig beträffande Hedenius bok — professor Segerstedt och docent Marc-Wogau — givit denna starkt erkännande. Då professor Landquist uppträder som garant för Lundstedt erinras man om att hr Landquist dels av Hägerström förklarades inkompetent till

professur i filosofi, dels under många år hetsigare än kanske någon annan svensk vetenskapsman angripit Hägerström och Uppsala filosofin. Det är nu hr Landquist jämte docent Fries vilka fungera som filosofisk sköld för juristen hr Lundstedt — i Aftonbladet och Stockholms-Tidningen.

Hr Lundstedt tillbakavisar min anklagelse för självförgudning. Rent tekniskt ger jag honom rätt. Enligt hans religion är det utan tvivel Hägerström som är Gud; hr Lundstedt är endast hans profet. Men inför allmänheten — d. v. s. alla utom Hägerström — är även professens ställning så aktningssjälsbjudande att man i brist på bättre uttryck är benägen att tala om gudomlighet. Låt mig på denna punkt komplettera hr Lundstedts citat. "Jag har ifrån allra första början framställt min rättsåskådning såsom fullkomligt omvälvande, och det var också i fullt medvetande härom som jag gick till attack emot härskande folkrättsföreställningar och mot den ödesdigra folkförbundspolitik. Det vore blott ett, åtminstone mig, motbjudande hyckleri att icke både villigt och tacksamt såväl motta som utnyttja de erkännanden för vad jag gjort, vilka jag måste finna vara fullt motiverade, med reservation för den tacksamhetsskuld i vilken jag står till Hägerström. Det är så enligt min mening att den hitillsvarande rättsvetenskapliga litteraturen — om man bortser från dess historiska betydelse och de rent faktiska uppgifter som den vid sidan av det specifikt 'vetenskapliga' meddelar — icke kan ha något värde annat än som makulatur."

Sedan omkring tjugu år tillbaka rusar hr Lundstedt med stor iver och under starka vredesutbrott mot sin akademiska omgivning fram och tillbaka genom öppna — delvis av Hägerström öppnade — dörrar. Jag hör till de många som sedan länge insett att han häri har en oskyldig och för honom naturlig sysselsättning. Det viktiga han efter Hägerström haft att säga är insett av alla. Men på några punkter har han framfört åsikter som synas oriktiga eller diskutabla. Vad jag velat rea-

gera emot är hans försök att med utnyttjande av den press som av kända skäl står till hans förfogande terrorisera vetenskapliga motståndare.

Stockholm den 15 februari 1942.

Herbert Tingsten.